

„Локорска“ №4

Улица „Локорска“ №4, беше най-малката в квартал Орландовци. Имаше само няколко номера. От лявата страна: №2 – кръчмичката на бай Горанович, №4 – къщата на Розе-Мария Бъчварова в стил secesion, №6 – мебелната работилница на „Рангел и син“ и №8 – вход до ателието на местния художник Ангел Ангелов. От дясната страна: №1 – Мандрата и №3 – кожарската империя на Петър Марков. Всяка година идваха топографи и геодезисти да я премерват надлъж и нашир, че улицата ще се павира, че ще се прокарва водопровод или канализация. Паднеше ли пороен дъжд, ставаше проходима само за високите боклукджийски конски каруци. Зимно време пък я затрупваше метър висок сняг. Обаче, дългата софийска

есен постилаше улицата със златисти листа, паднали от високите тополи около Мандрата. Недалеч от нея, в нощния здрач, мъждееха кандилата на софийските гробища, хвърлящи странни образи по стените на последната спирка на трамвай №2.

Къщата на госпожа Розе-Мария Бъчварова на „Локорска“ №4 беше изключително внушителна. Нейният аристократичен вид заслужено предизвикваше не само възхищение, но и злобна завист. В квартала беше единствената „буржоазна“ къща, проектирана и строена от уважавания български архитект Лазар Парашкеванов някъде в начало на 20-те години на миналия век. Зли езици разнасяха по квартала слухове, че Розе-Мария, единствена дъщеря на виден български индустриалец, е била прокудена

от баща си заради нейните авантюри с видни лица от софийския хайлайф. Далече от екстравагантния живот в столицата, построява за нея разкошна къща, и затваря завинаги вратата на бащиния дом.

Младите си години Розе-Мария прекарва в девически пансиони в Лондон, Рим и Париж, където в парижката Сорбона учи история на изкуството, а в ателието на славната модистка Коко Шанел (Gabrielle Chanel) курсове по шивачество. Връща се в София, израснала като млада дама, не само красива, но и достатъчно подготвена да стане член на висшето общество.

Баща ми, като майстор по фурнирите, беше назначен в близката фабрика на Янаки Чучулайн. За да бъде близо до работното си място, семейството ни взе под наем приземния

двустаен павилион, построен в двора на къщата на ул. „Локорска“ №4. На този адрес, на 1 септември 1936 г., бях записан в първо отделение на кварталното училище „Васил Левски“.

Госпожа Розе-Мария Бъчварова, фамилиарно наричана г-жа Ро, през това време си беше отворила модно ателие в обширния сутерен на къщата. Под нейно ръководство, три наети шивачки обслужваха и изпълняваха поръчки не само на махленските жени в квартала. Често пъти с файтон или автомобил идваха и други клиенти на ателието, било на проби или да си отнесат готовите поръчки.

Майка ми стана не само съседка-клиентка, но с течение на времето близка и незаменима приятелка и организаторка на популярните съботни соарета „на чай, свиждане и спомени прежни“, като водеща роля на тези своеобразни партита винаги е изпълнявала госпожа Розе-Мария. Много преди нашето преместване в двора на „Локорска“ №4, такива „соарета“ са се провеждали, като нашата модистка си е водила записки, доказващи тяхната атмосфера. Житейски перипетии, страсти и скандали, станали в Царска България са били главните теми, дръзко интерпретирани пред гостите на соарето, ахващи от богатия и стилиен интериор на къщата на улица „Локорска“ №4. Какви са били тези гости?

Повечето от моите събеседнички, взимащи участие в съботните срещи, бяха мили, суетни същества, родени много, много след мене. Всячески търсеха и предпочитаха неща, мъчно достъпни за техния свят. Приказки за миналото време, мистично и тайнствено, възбуждаха представата и чувствата им, гарнирани с турското кафе и лекото Fines Brandy.

В тези, характерни за времето женски седянки, са взимали участие и друг сорт хора, имащи завидни позиции в културния и обществен живот в столицата. Тяхното присъствие в къщата на Розе-Мария, често бяха предмет на вестникарските рубрики „Life is life“. Като модистка беше предпочитана от антуража на самия царски двор, а моделите, показвани на много задгранични модни симпозиуми.

Събота 14.1.1928

Днес беше първото соаре в новата

година. Насядали около кръглата махагонова маса в хола, Ваня Киселова, Магдалена Вутова и Елеонора Шулева си шушукаха нещо, докато Марияна Чукова премяташе вестниците по земята. Днес програмата беше на шумялата игра на карти „Белот“, която, като изневиделица, нахлу не само по домовете, но и до всички малки и популярни кафенета – динамична, създаваща екстазно успокоение и напрежение. Обаче това не беше причината да си мисля нещо друго до момента, когато Чукова се разпери в средата на хола с новината, която в петък стресна заспалия дух на градския живот, тънеиц в безсмислени предпочитания. Официалната преса беше излязла със съобщение, че българката Мара Бунева, член на Вътрешната македонска революционна организация, в сутринните часове разстрелва в центъра на Скопие, на стария Каменен мост на река Вардар, Велимир Прелич, виновен за покушението над Македонската младежка революционна организация. Същият ден, френският вестник „Йовър“, издаван в София, нарече Мара Бунева „Македонската Шарлот Корде“, влязла във френската история с убийството на депутата на Конвента Жан-Пол Марат, извършено на 13 юли 1793 г.

В някои от своите спомени, г-жа Ро описва, като куриозен случай, впечатленията си от приема, станал в австро-унгарското посолство, когато по време на музикалната програма, се чувало цвърченето на мишките на тавана и „топуркането им напред-назад“. Описва и скандала, избухнал в реномирания софийски ресторант „Славянска беседа“, когато двама столничи офицери, „кър-кютук“ пияни, нахлули в заведението и започнали да щипят и нападат някои от дамите на столничия хайлайф. В записките се отбелязва още:

Отдавна всичко е отишумяло. И споменът ми за мустакатия стражар, пазител на обществения ред в Градската градинка – свидетелка на схватки между стражари и студенти. Там се развихряха люти битки, хвърчаха галоши, пагони и фуражки, цилиндри и огромни дамски чадъри, поръчани от Париж или от Виена.

Събота 26.4.1930 г.

Като завая, та цял ден. Тихо и

мрачно се носеше не само по улицата, но и в къщата. Радиото излъчваше някаква приказка от Андерсен, когато звънна телефонът. Теофилова питаше дали ще се събираме или не, че да каже и на останалите поканени (Ваня Киселова, Магдалена Вутова, Марияна Чукова, Елеонора Шулева и Владимира Теофилова). Прстигнаха една след друга с големи, черни чадъри, мокри болера и шлицфери. Най-младата, Магдалена, омъжена за собственик на книжарница в квартала, си имаше свое място в хола и първа взимаше думата с баналното „Ах, спомняте ли си госпожо...?“

Дамите, потънали в меките фотьойли, с голям финес се приобщиха към атмосферата, стопляна от доброто турско кафе, сладкото от смокини и хармоничните глътки от Cheri Brandy. Шулева втрепенено ме гледаше, като че ли искаше да каже „хайде почвай“, Марияна пък държеше да се пусне новия градски шлагер „О, Мариана“, чуван чак от далечния ресторант-градина „Ариана“.

Клюките, носещи се като океанска вълна и по перифериите на столицата, се редуваха една след друга. Всички нетърпеливо чакаха нещо изключително, нещо сензационно. Женското любопитство на моите добри приятелки, години наред споделящи съботните соарета, беше непредсказуемо, като надделяваше и над доброто крем-роле, купено от сладкарница „Пачев“ и сервирано на новия виенски сервиз.

Спомних си за на шумялата история за Кирил Христов, достатъчно силно обсъждана по страниците на вестниците „Зора“, „Заря“ и „Утро“. Редакторите там разгъваха на кръст любимия на всички българи поет, особено за катастрофалния му брак с красивата македонска учителка от Кюстендил Невена Палашева, между другото голяма почитателка на неговите стихове. Не по-малко е бил критикуван и за това, че е искал да бъде признат за по-голям поет дори от Вазов.

Розе-Мария и нейната приятелка журналистка от модното списание „L'Officiel de la Mode“, често си правят срещи на чай в известното кафе-сладкарница „Цар Освободител“, намиращо се на тъгъла „Раковска“ и „Царя“, постоянно седалище на писатели, ху-

дожници, артисти, журналисти и политици – духовният елит на София. Събират се там, за да се доберат до най-новите пикантни истории, станали в нашето царство. Често там срещат Асен Разцветников, Йордан Йовков, Дора Габе, младия Йордан Стубел, даже и световноизвестния професор Александър Балабанов, винаги придружен от красивата като видение, младата 18-годишна писателка Яна Язова, призната от американския вестник „Крисчън Сайънс Монитор“ като едно от трите най-известните имена в българската литература. Тяхната скандална и ненапълнена чувствена взаимност се носеше безпрепятствено във всички посоки над колоритното софийско общество.

Събота 14.9.1935 г.

Горещо, горещо, страшно горещо. В маранята от цигарите „Томасян“, грамофонът бълваше най-новите евъргрийни на „Полидор“. Гопожка Кацарова, разкрасена пред графиката на Жорж Папазов, сочеше с показалеца си към мене, и с високия си алт ревеше: „Ро, ама това си ти“. Преглътнах канки от содата с лед и си спомних за Хосе Мохика. Незабравим холивудски певец и актьор във филмите на „Метро Голдуин Майер“. След великденската си ваканция, по покана на прочутия наш оперен певец Петър Райчев, Хосе пристигна с „Ориент експрес“ на софийската гара. За една седмица и глухите чуха, че за пръв път в столицата е пристигнала американската филмова комета. От филмите, гледани в кино „Пачев“, със своя пленителен, лъчист и чаровен поглед, Хосе стана идол не само на ученичките, но и на достойните матрони в преклонна възраст. Любопитна, както винаги, устрои се и аз пред главната градска гара, където народът се тълпеше в присъствието на конната жанармерия, едва успяваща да въдвори ред. Очаквания гост се появи пред главния вход с огромен букет от червени рози, като тълпата гласно ревеше и се преливаше в страхотна вълна насам-натам. Няколко ученички разкъсаха полицейския кордон и разхълцани от щастието, се нахвърлиха върху звездата. Почитателките му най-напред с целувки и прегръдки, стигнаха до яростно разкъсване на дрехите му и като тигрици пометоха не само стражарите, но и

официалните посрещачи на артиста. Вечерта в градското казино, при силна охрана, Хосе Мохика пях на концерта, организиран от музикалната дирекция „Кремона“. Публиката плащаше скъпо и прескъпо, като многолюдното женско присъствие въздишаше в хор след всеки негова песен.

След няколко дни американската кинозвезда напуска столицата, като със своето присъствие затъмнява централното за софиянци събитие – пускането на рилската вода по завършения водопровод на 20 април 1933 г.

Събота 17.9.1938

Бях вече будна, но не чувах дрезгавия глас на зарзаватчицата, нито на бозаджията, нито на калайджията, които всеки ден сутринта ни събуждаха. Тихо и мъртво. Като че ли над „Локорска“ беше паднало небето. От верандата виждах как по улицата се мяркаха черните униформи на жандармерията и щиковите на патрулиращи войници. Блокадите не бяха рядко явление в бедните софийски квартали. Полицията постоянно гонеше и затваряше мошеници, разбойници, крадци, убийци и, специално, комунисти.

Движението по улиците беше абсолютно забранено. Даже и стоенето пред къщата си. Имаше случаи, че мъртвите не се позребяха и родилките раждаха по домовете си. Стреляше се без предупреждение.

Телефонът звънеше като на пожар. В слушалката, някъде отдалеч, едва доловимо, чух гласа на Шулева, която питаше дали блокадата вече е вдигната, че да ме посети.

В записките на г-жа Ро са намерили място и много други, невероятни истории.

С хумор се носеше мълвата за малашевския свещеник Петър Алексков, който бил в постоянни интимни отношения с приятелката си Розка Николова. В един горещ следобед, в разгара на интимните водопади на греховното място, двойката била стащена от двама мъже, които под заплаха, че за всичко видно и чуто ще съобщят в енорията, приели от грешния поп подписана полица за 400 лева. Станалото се гледаше при открити врата в Софийския окръжен съд, пред многочислена публика. Похитителите бяха осъдени на по две години затвор, а отецът-съблазнител бе наказан с

пости и молитви за една година.

Едва минали девет месеца от скандалното попско дело, изплува нов случай, като за резил става тайната софийска полиция. Току-що Хараламхий и Цветанка сключили брак, отишли да се изкъпят в Централната баня. Младите им физиономии предизвикали съмнение и служител от банята съобщава на полицията, че тук има нещо нередно. Агентите, без жал и срам, нахлуват в самостоятелната кабина и полуголите младоженци откарват в участъка.

Но това не беше най-характерното за столицата. Тя растеше и хубавеше. Строяха се нови, големи и завидни по красотата къщи. Строяха се паркове, градини, нови и пищни ресторанти като „Първа Шуменска“ на ул. „Лега“, „Гранд хотел България“, „Хотел Империял“, „Юнион Палас“, луксозни магазини на ул. „Търговска“, блестящи кино-театри „Пачев“, „Модерен театър“, „Капитол“ и „Славянска беседа“, банки: „Народна“, „Кооперативна“, „Търговска“. Централните площади като „Бански“, „Александър Г“, „Александър Невски“, площад „Славейков“ с емблематичната си сграда на „Alliance française“ и родилен дом. Кипеше невероятен живот на бедни и богати. Имаше си файтони, първите автомобили на „Форд мотър къмпани“, „Мерцедес-Бенц“, трамваи доставени от Франция и Белгия, минерална градска баня и новопостроени „Хали“ с часовник. Столичани всеки петък се срещаха на страхотния седмичен пазар край джамията „Баня Баши“. Имаше си цар и царица, със 101 топовни салюта огласена сватба, а на 16 юни 1937 и престолонаследник – Симеон Търновски. През това време вече си имахме и великани на българската история, литература и изкуството. Народният театър не спираше и през лятото начело с Кръстьо Сарафов и неговия любим „Тартюф“. Кристина Морфова стана примадона на Празката опера и концертираше по цяла Европа. Феноменалният Тодор Мазаров завладя виенската екстрагантна публика с ролята на Овлур от „Княз Игор“, с ролята Радамес в „Аида“. Мими Балканска в ролята на Силва в „Царицата на чардаша“ и главната роля в „Мадам Сен-Жен“ накара кмета на Будапеща да затвори всички магазини със спиртни напитки по време на представленията ѝ. Френският възпитаник Жорж Папазов стана първия сюрреалист в света. (Следва продължение) ♦